

שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן קנה

שלום רב ומז"ט לתלמידי הויתק הרבני האברך מהו' אפרים נ'.

אתמול יום ש"ק קבלתי מכתבך ואשר כתבת ע"ד התלמיד שבא על אשתו שלא בשעת וסתה ביום ל"א לראייתה פ"א בתחלת הלילה ופעם ב' קודם אור יום ואז הרגישה כובד באברי' וכן דרכה בכל עת זיבת דמה וגם הרגישה לח בסדין וחשבה שהיא מחמת ליכלך התשמיש ובעמדם מיד מצאה כל הסדין מלא דם נדות והאיש ירא ה' ודואג מאוד על עצמו ועל אשתו והיא רכה בשנים ולא הגיע לבת כ' אלו דבריך.

במרדכי פ' ידיעת הטומאה סי' תשנ"ד גבי פירש באבר חי סיים והאשה אינה צריכה כפרה ופסק כן הרמ"א ב"ד סי' קפ"ה וטעמא מבואר דאנוסה היא כיון שאמרה לו נטמאתי מה הוה לה למעבד יותר מזה ואין בידה להחזיקו אצלה עד שימות האבר והוא שפירש ולא ידע הדין שוגג הוא וראי' מלשון המשנה פר' ה' ידיעות ה' משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופי' מיד חייב וכו' ולא אמר חייבים כדאיתא פ' כל היד במשנת אותיום שניהם חייבים בקרבן אלא ע"כ הכא אפרישה לבד הוא חייב והתם אכניסה וסמוך לוסתה שניהם חייבים ואף על גב דבס"ד דפ' ידיעת הוה בעי למימר דמשנת אותיום מיירי נמי אפרישה אפ"ה שניהם חייבים ה"מ למימר ולטעמך דבלא"ה דחי לי' שפיר וגם תוס' כ' שם דהומ"ל ולטעמך מנמצא על שלה ע"ש ובמ"א כתבתי תירץ אחר אבל זה הנכון לדינא ואמנם כל זה באמרה נטמאתי אז הוא שוגג והיא אנוסה אך אם לא הגידה לו כלום עד אחר הפרישה א"כ הוא אונס גמור ופטור לגמרי והיא מזידה דאין לומר שוגגת שלא היתה יודעת שאסור לפרוש באבר חי דמה בכך עכ"פ מחוייבת להודיעו כדי שיפרוש מיד אע"כ דעתה ה' לילך אחר שרירות לבה ולשמש נדה אלא שי"ל אפ"ה פטורה אם לא הרגישה עד אמצע התשמיש דכיון דנכנסה בהיתר יצרא אלבשה וה"ל תחלתה באונס וסופו ברצון דה"ל אונס גמור כדקיי"ל כרבא כתובות נ"א ע"ב וכן נראה.

ובנידון דידן נראה לפי דעברו ימי וסתה ושוב אין לבעל לחוש כלל מ"מ נהי דימי וסתה עברו מ"מ כפי הנראה יש לה וסת הגוף וע"י כובד האיברים והיא שהרגישה הכובד היה לה לחוש לו ואף על גב שכפי מכתב מעלתך משמע שהי' חושבת הואיל ועברה שלשים יום מראייתה חשבה עצמה למעוברת ולא חששה כלל לכובד האיברים מחשבת של שטות הוא להתיר פתח לחטאת רובץ וזה ממש כמה שכתבו תוספות פסחים ע"ב ע"ב ד"ה סמוך לוסתה דכשטעה בסמוך לוסתה נמי מתחייב חטאת והכא נמי מידי ספיקא לא נפקא והיה לה לחוש כיון שהרגישה וסת הגוף שלה.

ע"כ אם קודם התחלת התשמיש הודיעה לבעלה שמרגשת כן א"כ שניהם בסורה על רעות שתים על הכניסה ועל הפרישה ואף על גב דלענין חטאת אינם חייבים אלא כל א' חטאת א' דה"ל ב' זיתי חלב בהעלם א' מ"מ תשובה וכפרה מיהא בעי על כל כח וכח ואם לא הרגישה עד תוך התשמיש והודיעה לו הבעל שוגג והיא פטורה דאנוסה היא כמ"ש המרדכי הנ"ל ואמנם לפי הנראה שלא הודיעה לו כלל וכלל וא"כ רע ומר עלי' מעשה האשה קרובה היא למשמשתו נדה וצריך לאיים עלי' הרבה שלא תבוא להכשיל בעלה עוד כי נשים דעתן קלות ודוחות בפן ואולי להתיר איסור כרת ר"ל.

ולא מבעי' בשהרגישה קודם כניסה אלא אפי' בתוך התשמיש דכתבתי לעיל דיצרא אלבשה ותחלתה באונס מ"מ אפשר שאינו דומה כ"כ להא דאבוה דשמואל דהתם אשת ישראל שנאנסה מגברא אחריני דיצרא תקפה מאוד דאם לא עכשיו אימתי א"כ קשה לה לפרוש משא"כ נדה שמותרת לאחר זמן דמשו"ה מותר להתייחד עם אשתו נדה משום דאין תקיפת היצר כ"כ א"כ אפשר אפי' באמצע הבעילה לא שייך יצרא תקפה למיחשב כאונס מה שלא הודיעה לבעלה.

ומה שרמזת והיא לא הגיעה לעשרים שנה נראה דעתך שאינה בת עונשים למעלה זה לא נמצא בש"ס רק בדרושי אגדה וכבר כתבו מזה האחרונים שאין לסמוך על זה כלל ובאמת בתוס' יבמות פ' ע"א גבי אכל חלב מבן י"ב עד י"ח כ' התוס' הא הוה התראת ספק וק' אמאי לא נימא לענין חטאת ובשוגג מיירי אע"כ משום דקודם עשרים שנה לא שייך כרת וחטאת וע"כ א"א לפרשו אלא לענין מלקות אבל באמת זה ליתא ושערי תירוצים לא ננעלו כאשר בארתי במקום אחר אבל האמת משנעשו בני מצוה בשנים וסימני' מתחייבים בכל חיובי תורה בב"ד של מעלה ושלמטה דאלת"ה למ"ד יולדת ומצורע ונדיר חוטאים הם לא מייתי קרבנם קודם עשרים וישתקע הדבר.

וכדמות ראי' נ"ל דבשבועות ח' ע"א שקיל וטרי אי שער בפנים מכפר על ע"ז ג"ע וש"ד ופריך אי בשוגג בר קרבן הוא ומאי פריך דלמא מבן י"ג עד עשרים דבר קרבי לא הוה ומ"מ לא ימלט מעונש שיענש אחר עשרים דלא גרע ממי שחטא בקטנות ממש שיש לו עונש קצת בגדלותו כמ"ש בש"ע א"ח סי' שמ"ג מהא דרפרם אכפיי' לרב אשי וא"כ ק"ו בן בנו של ק"ו בחטא של בן י"ג לעשרים שענשו יותר מרובה ודינא רבה ודינא זוטא א"ב ואס"ד שעכ"פ לכלל כרת וחטאת לא הגיע נימא דשעיר הנעשה בפנים מכפר על אלו בשלמא הא לא קשי' דנימא דיכפר על חטא של קטנים דודאי לא יעלה על הדעת להצריך עבודיהם חטאת לפני ולפנים והכתוב אומר לכפר על הקדש מטומא' ב"י ומפשעיהם לכל חטאתם וכתוב ועל כל עם הקהל יכפר ואין אלו בכלל אבל אלו שמבני י"ג עד עשרים עם קהל גדול הוא אימא עליהם בא לכפרה אע"כ בני חטאת הם.

ולפע"ד כי לא נאמרו שיעורים הללו במדרשות שבני כ' נעשו בני עונשים למעלה אלא בעונשים על חטאים המחודשים לשעה כגון עונשי דור המדבר וכן בשרה נאמר בת עשרים כבת ז' בלא חטא התם קודם מ"ת = מתן תורה = הוה והכל אצלה כמצות שכליות וע"ז נאמרו שיעורי' הללו אבל עונשי התורה אין שום חלוק כי שיעורים הלכה למ"מ = למשה מסיני = בין למלקות בין לקרבן ובן י"ג שהביא ב' שערות שוה לכל עונשים שבתורה ואין צריך לפנים.

והנה ברוקח כ' בבועל נדה להתענות מ' יום ומשמע אפי' בעל במזיד ובתשו' מהר"ם שבמרדכי דשבועות סי' תשנ"ד הנ"ל כ' מיום עשירי לאייר עד ר"ה יתענה יום בכל שבוע והוא פחות הרבה מארבעים יום והי' נראה דבשוגג מיירי משו"ה הקיל אך בכתבי מהרא"י סי' ס' כתב ששיעורא דמהר"ם מאייר עד ר"ה הוא ממש שיעור מ' יום ע"ש וצ"ל דהי' בגירסתו ב' יום בשבוע ואז עולה החשבון בקרוב דוק ותשכח ומי כהחכם ויודע והמקובלים כ' להתענות ע"ב יום גמטרי' נדה עם האותי' מיהו הם דברו במזיד לכן נ"ל אם חטא הבעל יתענה מ' יום אינם רצופים ואם חטא ב"פ בכניסה ויציאה יתענה ב"פ ככה והאשה אע"פ שכתבתי שחטאה גדול משלו מ"מ נשים תשושי כח הן יש להקל עלי' בתענית ועכ"פ לא ינהגו עידוניהן באותן הימים ולא יאכל בשר ולא ישתה יין ומיד יפרוש לצדקה כשיעור שער לחטאת בזמנינו אם לו או לה או שנים לשניהם ויתן ללומדי תורה וכל יום התענית שקשה עליהם יפדו להאכיל ללומדי תורה וב"ב טפלי התלוי בהם ועכ"פ לא ינהגו החוטא עידוניהן בנפשו והיות הוא בעל תורה לפי מכתבך יוסף אומץ הרבה בתורה ללמוד איזה דפים מש"ס בכל יום ולחזור עליו מבלי פלפול הנהוג רק להכניסו לקיום.

ואם א' מהם פטור באופן שכתבתי לעיל מ"מ יתענה ב' ימים או יפדה כנ"ל דלא יהי' אלא נתכוין לבשר טלה ועלתה בידו בשר חזיר ע"ז ידוה כל הדווי' עיי' פ' עשרה יוחסי' פ"א ע"ב והעיקור להתוודות בכל יום ויום מימי התשובה ולפרוט החטא ולקרות פ' חטאת אבל בלי יה"ר כי לא נתברר לנו אם נתחייב חטאת מי מהם. ועיקור גדול בתשובה אשר נלע"ד וכבר קבעתי כן לאחד אשתקד בכיוצא בזה והוא מה שכ' דה"מ = דוד המלך = ע"ה וחטאתי נגדי תמיד ע"כ יהי' לזכרון בין עיני שניהם יום החטא ויהי' בעיניהם כיום (יארציט /יום זכרון/) שבכל שנה ושנה כל ימי חייהם יהיה אותו היום יום תשובה ויודי להם ואם א"א בתענית עכ"פ ירבו בתשובה ומע"ט = ומעשים טובים = למען יהי' לזכרון בין עיניהם והי' הטוב יכפר בעדו והנה כל מה שהאשה מתחייבת פשוט שצריך ליתן הבעל עבודה ועיין באה"ע סי' צ"ג סעי' ד' ועיי' י"ד סי' רמ"ט ובש"ך ס"ק יו"ד /י' / ואין להאריך יותר הנלע"ד כתבתי בחפזי הכ"ד החותם משה"ק סופר מפפד"מ.